

Lakialoite LA 2/2023 vp

Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tällä lakialoitteella ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia (273/2009) muutetaan siten, että lakiin lisätään uusi 4 a §, jossa säädetään vaalikampanjoiden rahoitusten kattosummista. Ehdokkaan vaalirahoituksen kokonaismäärä saisi olla kunta- ja aluevaaleissa yhteenlaskettuna korkeintaan 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa korkeintaan 30 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa korkeintaan 50 000 euroa.

PERUSTELUT

Suomalaisen demokratian ydinajatus on, että lähtökohdista riippumatta kenellä tahansa on mahdollisuus olla ehdokkaana vaaleissa ja tulla valituksi päättäjapaikoille. Tätä lähtökohtaa on ollut vesittämässä vuosikausien huolestuttava kehitys, jossa kampanjabudjetit ovat paisuneet huomattavalla tavalla. Kun valituksi tuleminen esimerkiksi eduskuntavaaleissa edellyttää keskimäärin kymmenientuhansien eurojen käyttämistä kampanjaan, tosiasia on, että suurimmalle osalle tällaisten summien haaliminen kasaan ei ole mahdollista.

Edellä kuvailtu uhkakuva on ikävä kyllä jo tällä hetkellä todellisuutta. Esimerkiksi vuoden 2019 eduskuntavaaleissa läpipäässeiden kampanjabudjetti oli keskimäärin 37 000 euroa. Nousu on ollut nopeaa. Vuoden 2003 eduskuntavaaleihin verrattuna kuusitoista vuotta myöhemmin käytyjen vaalien keskibudjetti oli noussut reaalisesti lähes 5 000 eurolla. Yksittäisten ehdokkaiden vaalibudjettien koko vaihtelee muutamien tuhansien eurojen budjeteista aina päätähuimaaviin budjetteihin saakka, jollaisia on ollut yhä enemmän. Esimerkiksi viimeisimmissä eurovaaleissa vuonna 2019 kampanjaa tehtiin jopa 200 000 euron budjetilla, ja saman vuoden eduskuntavaaleissakin yli 100 000 euron budjetteja oli useita.

Käsistä karkaavien budjettien seurauksena on, että demokraattinen järjestelmä vääristyy, kun päättäjiksi pääsee ponnistamaan suhteellisesti vielä aiempaakin enemmän heitä, joilla on paremmat taloudelliset mahdollisuudet tavoitella vaaleissa jaettavia paikkoja. Nuorilla, vähävaraisilla aikuisilla tai esimerkiksi pienituloisilla eläkeläisillä on huomattavasti hankalampi tie kuljettavanaan vaaleissa valituksi. Kampanjakaton asettaminen tasaisi ehdokkaiden lähtökohtia ja vahvistaisi moniäänistä kansanvaltaa. Määrävänä tekijänä ei saa olla ehdokkaan vaaleihin käyttämä

Lakialoite LA 2/2023 vp

raha vaan ehdokkaan arvot ja tavoitteet. Niiden esittäminen on mahdollista myös ilmaisain keinoin ja taatusti nykyistä pienemmillä kampanjabudjeteilla.

Konkreettisia ehdotuksia kampanjakattojen edistämiseksi on tehty vuosien aikana niin kansanedustajien kuin valiokunnankin suulla, esimerkiksi tarkastusvaliokunnan toimesta useaan otteeseen. Mietinnössään vuonna 2018 (TrVM 1/2018 vp) valiokunta totesi pitävänsä "edelleen selvittämisen arvoisena ehdotusta toimivasta kampanjakatosta, joka tasaisi varainhankintaan liittyviä eroja ehdokkaiden välillä", ja samalla ehdotti hallitusta tekemään selvityksen asiasta. Edelleen vuonna 2022 tarkastusvaliokunta toteaa mietinnöissään (TrVM 3/2022 vp ja TrVM 11/2022 vp) seuraavasti: "Valiokunta toteaa aiempiin kannanottoihinsa viitaten, että kampanjakulut ovat edelleen kasvaneet — — ja pitää tärkeänä löytää toimivia keinoja kampanjakulujen kasvun hillitsemiseksi, jottei varainhankinta muodostuisi esteeksi ehdokkaaksi ryhtymiselle." Tilanne siis pahenee koko ajan ilman, että siihen aidosti puututtaisiin — edes ilman minkäänlaisia isojakaan ylärajoja.

Vaikka kampanjakattojen asettamisen osalta ei ole aiemmin edistytty, tavoite ehdokkaiden vaalibudjettien kasvun rajoittamiseksi on Suomessa osin yhteinen. Tavoite löytyy nimittäin tälläkin hetkellä lakiin kirjattuna. Ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 1 §:ssä todetaan: "Lain tarkoituksena on — — rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua." Kuten käytäntö kuitenkin osoittaa, tavoite on jäänyt saavuttamatta ilman konkreettisia kampanjakattoja.

Oikeusministeriön vaalijohtaja Arto Jääskeläinen onkin todennut, että lain tarkoituksesta huolimatta "laissa ei ole nimenomaista säännöstä, jonka nojalla kampanjakulujen kasvua voitaisiin käytännössä rajoittaa tai hillitä". Samassa yhteydessä Jääskeläinen toisti havainnon kasvaneista vaalibudjeteista ja totesi, että paisuvat budjetit asettavat ehdokkaita eriarvoiseen asemaan. Jääskeläinen nosti lopuksi esiin huolen, onko kehityskulun päässä kärjistetyksi tilanne, jossa vain varakkaat tai helposti tukea saavat ehdokkaat voivat tulla valituiksi.

Kampanjakattoja vastaan voidaan usein argumentoida vetoamalla siihen, että omaa rahaa saa kukaan käyttää haluamallaan tavalla. Omilla rahoillaan kampanjoivalla on toki parempi lähtökohta säilyttää riippumattomuutensa, mutta rahan alkuperä ei ole ainut asia, josta demokratiassamme tulisi olla huolissaan. Vaikka emme vielä ole tilanteessa, jossa vain varakkaat tai jättitukia haalivat ehdokkaat voivat päästä läpi, on jokainen askelkin tähän suuntaan haitallinen demokratialle. Vaalibudjetteja koskeva kehitys osoittaa selvästi, että askeleita tähän suuntaan on jo otettu. Juuri tämän vuoksi kampanjoiden euromääräistä kokoa rajoittava laki on tarpeen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 2/2023 vp

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään ehdokkaan vaalirahoituksesta annettuun lakiin (273/2009) uusi 4 a § seuraavasti:

4 a §

Ehdokkaan vaalirahoituksen kokonaismäärä

Ehdokkaan vaalirahoituksen kokonaismäärä ei saa ylittää kuntavaaleissa ja aluevaaleissa yhteenlaskettuna 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa 30 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 50 000 euroa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 26.9.2023

Sebastian Tynkkynen ps

Ritva Elomaa ps

Anne Rintamäki ps

Miko Bergbom ps

Antti Kangas ps

Tomi Immonen ps

Joakim Vigelius ps

Teemu Keskisarja ps

Juha Hänninen kok

Milla Lahdenperä kok

Pia Hiltunen sd

Kim Berg sd